

sfaturi utile

**Cum să eviți
crimele și
criminalii**

Paza buna trece primejdia rea!

Academia „Ștefan cel Mare” a
Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova
Centrul de cercetări științifice

Octavian Bejan
Valeriu Țurcan
Igor Ursan

Cum să eviți crimele și criminalii

sfaturi utile

Chișinău 2002

Tehnoredactare și machetare: Ecaterina Popa

Copertă și desene: Nicolae Afanasie

© O. Bejan, V. Țurcan, I. Ursan

© Copertă și desene: N. Afanasie

Sfaturi generale

Dincolo de recomandările pe care vi le propunem pentru situațiile particulare, e necesar să rețineți și aceste sfaturi cu caracter general:

- rețineți temeinic numerele de telefon ale poliției, salvării, pompierilor etc.;
- aflați unde se află sectoarele de poliție cele mai apropiate de domiciliul dvs., mergeți și vedeți-le cu ochii proprii;
- adresați-vă poliției în toate cazurile în care ați aflat de săvârșirea sau de intenția cuiva de a comite o infracțiune;
- învățați cum puteți evita a cădea victimă diferitelor infracțiuni;
- învățați cum să procedați în diverse situații cu pericol criminogen;
- învățați să recunoașteți criminalii și cum să vă comportați cu ei;
- purtați asupra dvs. mijloace de protecție: spray-iuri lacrimogene, dispozitive cu electroșoc, pistoale cu gaze etc.;
- imaginați-vă diverse situații critice în care puteți ajunge și încercați să vă fixați un plan de acțiuni, căci în astfel de situații nu există, de regulă, timp suficient pentru meditații;
- în orice caz, nu vă pierdeți cumpătul și fiți chibzuit și hotărât în acțiuni;
- pentru a evita crimele și criminalii, în situații concrete din viață, apelați la un specialist criminolog sau criminalist;

Nu omiteți să împărtășiți cele însușite din acest ghid și apropiaților dvs.! S-ar putea să le fiți de real folos.

Ce să faci dacă ai devenit victima unei infracțiuni

Grosso modo vorbind, oricine poate cădea victimă unei infracțiuni. Dacă nu am reușit să evităm acest fapt, atunci este bine să știm ce avem de făcut în continuare pentru a recupera ceea ce poate fi recuperat și pentru a-i pedepsi pe acei care v-au cauzat acest rău. Procedura este următoarea:

- dacă sosind acasă ați constatat că ușa este deschisă și există semne de spargere nu intrați în casă, infractorii ar putea fi acolo, intrați la vecini și chemați poliția, solicitați ajutorul vecinilor pentru a vă însoți la intrarea în apartament ori rămâneți la vecini pînă la venirea polițiștilor;
- străduiți-vă, pe cît e posibil, să păstrați intacte urmele infracțiunii, acestea constituie un element important în depistarea făptuitorilor și probarea vinovăției lor;
- în caz în care ați observat infractorul, străduiți-vă să rețineți cît mai bine aspectul lui exterior (în ce era îmbrăcat ori încălțat, înălțimea și forma corpului, culoarea ochilor, lungimea și culoarea părului, forma și mărimea nasului, a urechilor etc.), precum și unele semne particulare cum ar fi tatuajele, cicatricile etc. Deseori cunoașterea lor conduce la identificarea rapidă a criminalului;
- dacă ați devenit victima unui atac criminal încercați să-i produceți făptuitorului cît mai multe semne (urme), cum ar fi: zgîrieturi pe față ori brațe, vînatăi pe corp sau să-i deteriorați hainele. De asemenea, încercați să-l deposezați pe infractor de anumite obiecte, precum căciula ori chipiul, fularul, lăncișorul de la gît etc.;
- pînă la sosirea poliției încercați, dacă aveți posibilitatea, să stabiliți martorii incidentului și rugații să aștepte pînă la venirea poliției sau să vă însoțească la cel mai apropiat

- sector de poliție. Deseori martorii văd mai bine incidentul și pot observa unele amănunte importante;
- dacă ați devenit victima unei infracțiuni apălați imediat la poliție, de multe ori aceasta permite reținerea infractorului pe urme proaspete;
  - nu apălați, în nici un caz, la alte structuri, mai ales criminale, după ajutor în asemenea situații. „Serviciile” acordate vă pot costa prea scump și riscați să fiți implicat în unele afaceri dubioase;
  - dacă v-ați adresat poliției, insistați ca cererea dvs. să fie înregistrată și cereți numărul de înregistrare, notați-l;
  - dacă ați fost victima unei infracțiuni de violență, adresați-vă de îndată poliției pentru a primi o îndreptare la Centrul de expertiză medico-legală, care va atesta oficial leziunile suferite;
  - cereți, căci aveți acest drept, de la organul care cercetează cazul dvs. să vă înștiințeze despre mersul anchetei și despre acțiunile întreprinse în direcția soluționării lui;
  - rețineți că poliția este obligată să ia, în termen de 3, iar în cazuri excepționale de 15 zile, o hotărîre (intentarea dosarului penal sau refuzarea intentării dosarului penal, cu sau fără dispunerea altor acțiuni procesual-juridice) și s-o aducă la cunoștința dvs.;
  - dacă a fost intentat un dosar penal, atunci dvs. beneficiați de drepturile specifice părții vătămate, de aceea, cereți organului de cercetare să vi le comunice;
  - angajați un avocat care să supravegheze mersul anchetei și să vă apere drepturile și interesele;
  - dacă aveți unele bănuieli în privința desfășurării cercetării, folosiți-vă de drepturile dvs. și adresați-vă cu o plîngere conducerii organului de poliție sau procuraturii de sector pentru a interveni în soluționarea cât mai rapidă a cazului;
  - dacă cercetarea trenează nejustificat, adresați-vă la organele ierarhice superioare, inclusiv la cele centrale.

Cum să eviți furturile din apartament

Mai întâi de toate este bine să știți că hoții preferă, de obicei, să fure de la persoanele înstărite, pe care le identifică după: ferestrele scumpe (P.V.C., lemn bine lucrat etc.), uși scumpe, uși metalice, informații de la cunoștinții dvs., autoturismul luxos din curte etc.

Totuși, o serie de hoți nu se sinchiesc să se mulțumească și cu mai puțin, de aceea nu mizați pe faptul că de bunurile dvs. modeste nu se va interesa nimeni, luați măsurile de precauție pe care vi le recomandăm!

În general fie spus, recurgeți la măsuri care pot prelungi cât e posibil mai mult timpul necesar pătrunderii spărgătorilor, ceea ce va fi, în multe cazuri, suficient pentru ca infractorul să fie observat și să fie alertată poliția sau să renunțe de bună voie la tentativele de a vă sparge ușa. Sunt eficace și măsurile care îi descurajează pe infractori, trezindu-le sentimentul de pericol sau de dificultate în a-și realiza intenția criminală.

- achiziționați o ușă trainică pentru apartamentul dvs.;
- ușile care se deschid spre înăuntru pot fi ușor sparte prin forțarea lor;
- dacă aveți bunuri prețioase în apartament este bine să vă montați o ușă metalică;
- chiar dacă sunteți acasă țineți ușa încuiată;
- încuiați bine ușa și ferestrele de la apartament, verificați-le;
- dacă locuiți la parter instalați-vă gratii metalice trainice la ferestre și balcoane;
- dacă locuiți la ultimul etaj aveți grijă să încuiați ușa de acces pe acoperișul blocului;
- optați pentru încuietorile care sunt dificil de descuiat prin potrivirea cheii sau utilizarea șperaclului;

- cu cît ușa are mai multe încuietori cu atît hoții sunt mai descurajați a le sparge, pentru că le ia mult timp și-i pune astfel în pericol;
- alegeți încuietori cu sisteme de chei diferite;
- dacă aveți două uși la intrare nu vă leneviți să le încuiați pe ambele;
- montați, de comun acord cu ceilalți locatari, încuietori și la ușile de acces în scara blocului, iar dacă este posibil, instalați și un interfon;
- nu permiteți accesul în locuință persoanelor necunoscute;
- nu permiteți copiilor să deschidă ușa persoanelor necunoscute fără acordul dvs.;
- dacă sunteți singură acasă, iar persoanele necunoscute care doresc să vă viziteze trezesc îngrijorarea dvs., spuneți-le că le deschideți ușa doar în prezența vecinilor de scară;
- în orice caz este util să vă montați un lanț de siguranță;
- nu vorbiți cu nimeni despre programul dvs. de lucru sau al rudelor dvs., locul de trai sau numărul de telefon, întrucît furturile din apartamente sunt săvîrșite, în cea mai mare parte, în baza informațiilor obținute și verificate pe diverse căi;
- nu vă lăuda-ți, fie și prin telefon, cu bunurile de valoare pe care le posedați sau recent le-ați procurat;
- draperiile și jaluzele vă pot feri apartamentul de priviri indiscrete;
- cînd descuiați sau deschideți ușa, fie că intrați sau ieșiți din apartament, asigurați-vă că pe scară nu stau persoane suspecte sau necunoscute;
- în cazul în care observați persoane suspecte sau necunoscute la intrarea în bloc sau în scara acestuia este în avantajul dvs. să încercați să le rețineți semnalmentele exterioare sau alte indicii comportamentale, deoarece aceste semne vă vor fi de un real folos, în eventualitatea unui furt, pentru descoperirea rapidă a hoților; în plus, vă dezvoltăți astfel spiritul de observație;

- este recomandabil, pentru a evita un furt din locuință ca urmare a pierderii cheilor, să nu purtați atașate de acestea plăcuțe cu adresa dvs.;
- dacă ați pierdut cheile de la apartament nu zăboviți să schimbați încuietorile;
- nu păstrați sau lăsați cheile de la locuință în autoturism, pentru a vă proteja de un eventual furt din apartament, în cazul în care a fost furat sau spart autoturismul dvs.;
- nu lăsați instalatorul sau alt meșter să lucreze în apartament în absența dvs. sau fără supraveghere;
- nu păstrați acasă sume mari de bani sau bijuteriile foarte scumpe, apălați la serviciile băncilor sau instalați-vă safeuri speciale camuflate;
- nu lăsați lucrurile de valoare la vedere (ascunzătoarele tradiționale: sertare, șifoniere, dulapuri sau bibliotecă nu sunt o soluție în acest sens);
- nu este recomandabil ca copiii dvs. să cunoască locul unde vă păstrați banii;
- instalați un vizor pentru a vedea persoanele care vă vizitează;
- dacă auziți zgomote suspecte la ușa vecinului întrebați (fără să deschideți ușa) cine este și ce vrea, pentru că câteva întrebări și insistența dvs. îi poate determina pe hoți să renunțe la intenția lor criminală;
- când plecați în timpul nopții din locuință puteți lăsa lumina aprinsă sau radioul în funcțiune: aceasta-i poate deruta pe hoți;
- când plecați pe un timp îndelungat de acasă nu vorbiți la multe persoane despre acest fapt, rugați-vă vecinii de încredere și prietenii să vă supravegheze locuința, să vă ridice corespondența (puteți chiar cere ca corespondența dvs. să fie păstrată o perioadă la oficiul poștal) și, în orice caz, faceți în așa fel încât să nu se simtă absența dvs.;
- evitați a lăsa pe noapte în casă persoane (femei sau bărbați) pe care le-ați cunoscut recent sau chiar în acea zi și despre

care nu știți, bine-înțeles, prea multe. Este foarte probabil să vă coste scump acest fapt. Evitați, de asemenea, să consumați cu ele băuturi alcoolice, în care ar putea fi puse somnifere – metodă practică adesea de hoți pentru a facilita sustragerea de bunuri din locuința dvs.;

- instruiți-vă bine copiii cum să procedeze în situații în care ar putea pune în pericol apartamentul (sună la ușă persoane necunoscute, sunt acostați afară etc.);
- cea mai sigură protecție contra furturilor din apartament rămâne totuși sistemul de alarmă. Apelați pentru ele fie la poliție, fie la serviciile particulare despre care puteți obține informații în anunțurile de publicitate;
- dacă doriți să dați un anunț despre vânzarea de bunuri (aparataj tele-radio, aparate de fotografiat, video etc.) este recomandabil să nu indicați orele când puteți fi contactat pentru a vă proteja de hoți, pe durata lipsei dvs.;
- dacă aveți obiecte de vânzare, iar apartamentul dvs. poate fi ușor penetrat de hoți, fie și pentru că lipsiți în timpul zilei, apelați la ajutorul unor prieteni de încredere, care pot oferi, prin legătură telefonică, persoanelor interesate informații despre obiectele propuse spre vânzare, ferindu-vă, în acest mod, de inși rău intenționați;
- nu lăsați cheile de la apartament în ascunzișuri (preș, cutie poștală etc.), iar în caz de necesitate apelați la vecinii de încredere;
- dacă printre bunurile furate se află cărți de credit sau alte acte bancare care permit accesul la banii depuși în bancă, nu întârziați să comunicați băncii și funcționarilor de poliție responsabili de cercetarea cazului dvs. despre acest fapt;
- și un câine în apartament se poate dovedi a fi salvator;
- în fine, nu uitați: asigurarea bunurilor este un mijloc sigur, de a obține despăgubiri pentru bunurile sustrase care n-au mai fost recuperate.

Cum să eviți furturile din casă

Măsurile de protecție ale casei coincid în mare parte cu cele recomandabile pentru siguranța apartamentelor (vezi neapărat supra), există totuși unele deosebiri specifice.

- achiziționați uși trainice pentru casa dvs.;
- ușile care se deschid spre înăuntru pot fi ușor sparte prin forțarea lor;
- dacă aveți bunuri prețioase în casă este bine să vă montați o ușă metalică;
- la plecare încuiați bine ușa și ferestrele de la casă, verificați-le;
- optați pentru încuietorile care sunt dificil de descuiat prin potrivirea cheii sau utilizarea șperaclului;
- cu cât ușa are mai multe încuietori cu atât hoții sunt mai descurajați a le sparge, pentru că le ia mult timp și-i pune astfel în pericol;
- alegeți încuietori cu sisteme de chei diferite;
- dacă aveți două uși la intrare nu vă leneviți să le încuiați pe ambele;
- puneți încuietori sigure și la intrările în garaje sau subsoluri care corespund cu locuința;
- pentru ușile de la intrările în garaj sau în subsol este indicat să fie prevăzute și cu încuietori dispuse în interior;
- instalați grilaje metalice la ferestre;
- montați încuietori sigure și la poartă, iar la plecare încuiați-le și pe acestea;
- nu permiteți accesul în locuință persoanelor necunoscute, chiar și sub pretextul de a telefona;
- nu vorbiți cu nimeni despre programul dvs. de lucru sau al rudelor dvs., locul de trai sau numărul de telefon, întrucât

- furturile sunt săvârșite, în cea mai mare parte, în baza informațiilor obținute și verificate pe diverse căi;
- nu vă lauda-ți, fie și prin telefon, cu bunurile de valoare pe care le posedați sau recent le-ați procurat;
  - draperiile și jaluzele vă pot feri casa de priviri indiscrete;
  - când descuiați sau deschideți ușa, fie că intrați sau ieșiți din curte, asigurați-vă că în drum nu stau persoane suspecte sau necunoscute;
  - dacă ați pierdut cheile de la casă nu zăboviți să schimbați încuietorile;
  - nu lăsați instalatorul sau alt meșter să lucreze în casă în absența dvs. sau fără supraveghere;
  - nu păstrați acasă sume mari de bani sau bijuteriile foarte scumpe, apelați la serviciile băncilor sau instalați-vă safeuri speciale camuflate;
  - nu lăsați lucrurile de valoare la vedere (ascunzătoarele tradiționale: sertare, șifoniere, dulapuri sau bibliotecă nu sunt o soluție în acest sens);
  - nu este recomandabil ca copiii dvs. să cunoască locul unde vă păstrați banii;
  - dacă auziți zgomote suspecte în curtea vecinului întrebați (fără să părăsiți curtea dvs.) cine este și ce vrea, câteva întrebări și insistența dvs. îi poate determina pe hoți să renunțe la intenția lor criminală;
  - când plecați în timpul nopții din locuință puteți lăsa lumina aprinsă sau radioul în funcțiune, aceasta-i poate deruta pe hoți;
  - când plecați pe un timp îndelungat de acasă nu vorbiți la multe persoane despre acest fapt, rugați-vă vecinii de încredere și prietenii să vă supravegheze locuința și, în orice caz, faceți în așa fel încât să nu se simtă absența dvs.;
  - evitați a lăsa pe noapte în casă persoane pe care le-ați cunoscut recent sau chiar în acea zi și despre care nu știți, bine-înțeles, prea multe. Este foarte probabil să vă coste scump acest fapt;

- un câine în curte este, practic, obligatoriu;
- instruiți-vă bine copiii cum să procedeze în situații în care ar putea pune în pericol casa (sună la poartă persoane necunoscute, sunt acostați afară etc.);
- cea mai sigură protecție contra furturilor din casă rămîne totuși sistemul de alarmă. Apelați pentru ele fie la poliție, fie la serviciile particulare despre care puteți obține informații în anunțurile de publicitate.

Cum să eviți furturile din vilă

Pentru motivul că vilele sunt locuințe care rămân o perioadă considerabilă a anului fără supraveghere, se impun o serie de măsuri de siguranță specifice. Vă propunem câteva recomandări în acest sens:

- achiziționați uși trainice pentru vila dvs., cel mai bine e să fie metalice;
- nu uitați, ușile care se deschid spre înăuntru pot fi ușor sparte prin forțarea lor;
- la plecare încuiați bine ușile și ferestrele de la vilă, verificați-le;
- optați pentru încuietorile care sunt dificil de descuiat prin potrivirea cheii sau utilizarea șperaclului;
- cu cât ușa are mai multe încuietori cu atât hoții sunt mai descurajați a le sparge, pentru că le ia mult timp și-i pune astfel în pericol;
- alegeți încuietori cu sisteme de chei diferite;
- dacă aveți două uși la intrare nu vă leneviți să le încuiați pe ambele;
- puneți încuietori sigure și la intrările în garaje sau subsoluri care corespund cu locuința;
- pentru ușile de la intrările în garaj sau în subsol este indicat să fie prevăzute și cu încuietori dispuse în interior;
- instalați neapărat grilaje metalice la ferestre;
- sunt foarte potrivite pentru vile obloanele, dotați-le cu încuietori trainice dispuse în interior și încuiați-le la plecare;
- montați încuietori sigure și la poartă, iar la plecare încuiați-le și pe acestea;
- draperiile și jaluzele vă pot feri vila de priviri indiscrete;

- dacă ați pierdut cheile de la vilă nu zăboviți să schimbați încuietorile;
- în nici un caz nu păstrați la vilă bani, bijuterii sau alte lucruri de valoare, căci vilele sunt locurile cele mai nesigure;
- mențineți relații cu vecinii de vilă și rugați să arunce o privire și la vila dvs. atunci când ei pleacă la vila lor;
- rețineți: pentru spargerea unei vile hoții au, practic, toate condițiile la dispoziție, deoarece zonele cu vile sunt, de regulă, nepopulate și prost păzite; de aceea, orice măsură de siguranță este șubredă, mai bine ar fi să nu păstrați acolo prea multe lucruri de furat, lucrurile necesare (televizor, casetofon, haine mai noi etc.) aduceți-le și luați-le cu dvs.

Cum să eviți furtul autoturismului tău

Automobilul constituie un bun de preț, a cărui pierdere este pentru mulți greu de suplinit. De aceea, este bine să nu ajungeți în situația de-a rămîne fără autoturism. Iată cîteva recomandări în acest sens:

- parcați mașina, pe cît e posibil, în zonele special amenajate;
- evitați a vă lăsa autoturismul în locuri izolate;
- nu rămîneți, pînă la ore tîrzii în păduri, parcuri sau alte zone de agrement;
- oriunde vă aflați supravegheați-vă permanent mașina;
- cînd părăsiți autovehiculul nu lăsați niciodată cheile în contact;
- cînd părăsiți autoturismul verificați întotdeauna sistemele de închidere;
- cînd părăsiți autoturismul nu uitați să cuplați alarma;
- dacă mașina dvs. are careva defecțiuni tehnice luați măsurile de siguranță ce se impun;
- montați-vă, într-un loc știut doar de dvs., un întrerupător al firului acumulatorului ori al demarorului, pe care să-l decuplați ori de cîte ori părăsiți automobilul. Străduiți-vă ca nimeni, inclusiv rudele dvs., să nu știe despre existența întrerupătorului;
- montați-vă sisteme de alarmă performante;
- instalați la volan, la mecanismul de pornire, de frînare, precum și în alte locuri recomandate de specialiști sisteme și dispozitive de blocare;
- instalați în garaj sisteme de alarmă și nu uitați să-l puneți în funcțiune de fiecare dată cînd lăsați automobilul acolo;
- instalați la garaj uși cu încuietori electrice, teleghidate;
- instalați la ușile garajului încuietori (lacăte, yale) cu sisteme de chei diferite, iar dacă construcția acestuia permite

intrarea prin casă, fixați și zăvoare, dispuse în partea de sus și de jos a ușilor;

- un câine de treabă poate fi un bun paznic pentru mașina pe care o păstrați în curte;
- dacă ține-ți autoturismul în curte, este recomandabil ca porțile să aibă încuietori sigure;
- dacă a-ți lăsat mașina în curte (acasă sau în vizită) rugați vecinii care stau afară să o supravegheze și să vă anunțe când pleacă;
- țineți minte: este greu a evita, absolut sigur, furtul autoturismului, însă dvs. puteți recupera prejudiciul suportat asigurându-vă mașina, îndeosebi dacă sunteți posesorul unui vehicul scump.

Cum să eviți furtul de obiecte din autoturism

Furturile de obiecte din autoturisme reprezintă, din păcate, un fenomen destul de frecvent. Probabilitatea de a fi deposedat de acestea este sporită. De aceea, ar fi bine să respectați unele reguli de siguranță în acest sens, iată câteva dintre ele:

- parcați autoturismul în locurile special amenajate, chiar dacă veți lipsi puțin timp;
- dacă sunteți nevoiți să lăsați în autoturism obiecte de valoare, dosiți-le astfel încât să nu fie la vedere;
- dacă geamurile portierelor din spate sunt întunecate, atunci lăsați obiectele, pe care va-ți hotărât să le lăsați totuși în mașină, pe bancheta din spate;
- predilecția hoților de obiecte din autovehicule au devenit în ultimul timp casetofoanele, de aceea, nu strică să fixați dispozitive speciale ce permit demontarea lui rapidă, astfel, puteți să-l luați cu dvs. sau să-l puneți în torpedou, atunci când plecați;
- dacă aveți un câine, lăsați-l mai bine în mașină, să vă păzească lucrurile, atunci când nu părăsiți autoturismul pentru mult timp;
- înainte de a părăsi autoturismul staționat sau parcat, fie și pentru o perioadă scurtă, verificați dacă geamurile, ușile, portbagajul autoturismului dvs. sunt închise cu siguranță;
- dacă mașina dvs. este în pană (anvelopă spartă, defecțiuni la motor etc.), este bine să fiți foarte vigilent pentru a evita o eventuală sustragere sau deposedare prin surprindere de bunurile din mașină, metodă des folosită în ultima vreme. Mai mult decât atât, hoții pot recurge la asemenea procedee chiar și atunci când dvs. a-ți oprit la semafor: priviți mai des în retrovizor;
- instalați neapărat la autoturismul dvs. sisteme de alarmă, cu precădere performante, pentru că și hoții de bunuri din

autoturisme reușesc, mai de vreme sau mai târziu, să găsească ac de cojoc pentru tehnologiile aflate în uz;

- nu uitați: cea mai sigură măsură de a nu fi deposedați de obiectele rămase în autoturism este să nu lăsați niciodată în mașină obiecte de valoare;

Cum să eviți furturile din buzunare

Furturile din buzunare sau din geți reprezintă genul de daună pe care o suportăm în cea mai mare parte datorită neatenției sau nechibzuinței noastre. O atenție deosebită trebuie s-o acorde acestui fapt în special femeile, care devin într-o măsură covârșitoare victime ale furturilor din buzunare. Pentru început v-ar prinde bine să rețineți următoarele povețe:

- antrenați-vă spiritul de observație și de atenție;
- țineți banii și documentele numai în buzunarele interioare ale vestimentației, care au de preferință nasturi sau, și mai bine, fermoar;
- evitați să fiți împinși la urcarea sau coborârea din mijloacele de transport în comun;
- supravegheați-vă permanent bagajele, iar geanta protejați-o cu mâna;
- în nici un caz nu puneți portofelul în pungi, sacoșe sau buzunarele exterioare ale geților – acestea pot fi extrem de ușor tăiate;
- dacă sunteți înconjurat de persoane dubioase, nu întârziați să vă schimbați locul;
- locurile în care operează cu predilecție hoții de buzunare sunt locurile aglomerate: mijloace de transport în comun, piețe, gări, magazine, cozi la ghișee etc.
- dacă sunteți împinși puternic nu vă gândiți numai la aceea cum să nu cădeți, hoții de buzunare obișnuiesc să-și împingă victima în scopul diminuării atenției și sensibilității ei;
- nu vă lăsați furat de gânduri în locuri publice, în special în mijloacele de transport în comun și în magazine sau piețe;
- fiți vigilent, dar nu mizați doar pe vigilență, luați măsuri suplimentare de precauție;
- învățați-vă să-i recunoașteți pe hoții de buzunare, ei au un comportament specific care poate fi detectat (poartă,

deseori, o haină aruncată peste braț, manifestă un calm șocant, te privesc drept în ochi și nu feresc privirea, încearcă să-ți sustragă atenția, îi deranjează dacă îi urmăriți cu atenție, au o expresie specifică a feții în momentul săvârșirii furtului: roșesc sau devin palizi, transpiră, sunt oarecum încordați etc.), începeți prin a urmări atent ce se întâmplă în jurul dvs., mai ales în zona de jos;

- alarmați-vă de îndată ce auziți pe cineva rostind cuvinte caraghioase, stranii, acestea ar putea fi expresii argotice, pe care le folosesc hoții în activitatea lor pentru a-și masca intențiile și acțiunile;
- fiți atenți la indivizii cu tatuaje, ar putea fi persoane cu antecedente penale – hoți de buzunare;
- dacă observați ceva suspect urmăriți cu atenție ce se întâmplă și nu renunțați, astfel îi veți incomoda considerabil pe hoții de buzunare, căci pe ei îi sperie privirile vigilente;
- urmăriți liniștit și periodic, cu priviri iuți, mișcările celor din jur;
- rețineți: uneori hoții de buzunare provoacă sau înscenează scene gălăgioase pentru a vă sustrage atenția, timp în care alții cotrobăiesc nestingherit prin buzunarele sau gențile dvs.;
- nu purtați inutil sume mari de bani asupra dvs.;
- dacă dați hainele și/sau gențile la garderob, nu lăsați în ele bani sau alte obiecte de valoare;
- nu lăsați lucrurile fără supraveghere în tren, în avion sau în autobuz și oricum vedeți unde puneți banii sau alte obiecte de valoare (nu le puneți în gențile lăsate pe scaun sau în hainele agățate în cuier), țineți-le mai bine la dvs., căci hoțul are nevoie doar de câteva clipe pentru a vă deposeda de ele;
- dacă sunteți în gări urmăriți atent după bagajele dvs. și, în orice caz, nu încredințați supravegherea lor unor persoane necunoscute, chiar dacă ele însuflă încredere și v-au

încredințat propriile bagaje spre supraveghere, se poate dovedi a fi un simplu truc;

- atunci când faceți cumpărături, schimbați bani la ghișeul valutar, primiți bani de la bancă sau case de economii, precum și în alte situații similare, străduiți-vă să puneți, discret, banii sau obiectele prețioase în buzunare, genți etc. în așa fel încât cei din jur, printre care de cele mai multe ori pot fi și hoții de buzunare, să nu observe locul unde le păstrați asupra dvs., punându-i astfel în fața unei incertitudini, în cazul în care vor încerca să vă jefuiască;
- fiți atenți unde păstrați banii la serviciu, deoarece peste jumătate dintre furturile de buzunare se săvârșesc anume la locul de muncă al victimei;
- nu uitați: hoții de buzunare nu operează, de regulă, de unul singur, chiar dacă l-ați demascat pe unul dintre ei, este foarte probabil ca încă vre-o doi-trei să fie prin apropiere, nu arareori ei sunt înarmați cu arme albe artisanale cu care vă pot ataca mișelește, în cazul în care opuneți rezistență sau doriți să-i rețineți.

Cum să eviți escrocii

Astăzi escrocheriile sau, într-un limbaj comun, înșelăciunile au devenit o prezentă banală. Oamenii se înșeală unii pe alții, în special, în vederea obținerii un profit. În genere fie spus, există o paletă largă de forme și procedee de care se servesc escrocii pentru a-și atinge țelul mîrșav. Acestea se bazează, în majoritatea cazurilor, pe creditul de încredere acordat de victime escrocilor. O atenție sporită și o doză sănătoasă de suspiciune vă poate ajuta să vă păstrați averea intactă.

Pentru a nu cădea pradă escrocilor rețineți:

- nu dați bani cu împrumut unor persoane necunoscute. Convingeți-vă mai întâi că ei au posibilitate reală să-i restituie. Dacă v-ați decis, totuși, să acordați bani cu împrumut întocmiți un contract la notar, chiar dacă cel care pretinde acest împrumut se opune, indiferent de pretextul invocat. Nedorința persoanei respective de a oficializa tranzacția ar trebui să vă dea de gîndit. Mai bine renunțați la idee, în acest caz. Și încă ceva: un truc de-al escrocilor constă în acordarea unor servicii mărunte ori demonstrarea falsei bogății, pentru a vă determina să le împrumutați, mai apoi, o sumă importantă de bani, intenția lor adevărată fiind să dispară ulterior pentru mult timp;
- fiți foarte prudenți cu anunțurile promoționale, chiar și cu cele ale unor „case mari”, care vă promet dobîndi sau venituri mari într-un timp scurt, de obicei, acestea sunt în prag de faliment și au nevoie de mijloace financiare;
- evitați să încheiați tranzacții cu persoane necunoscute. Mai întâi verificați-le actele (de identitate, ale firmei, ale mărfii etc.), convingeți-vă că nu sunt false, verificați la bancă solvabilitatea lor, precum și verificați credibilitatea acestora apelînd la alte persoane care au mai încheiat asemenea

tranzacții, folosiți întotdeauna mai multe surse de informație;

- evitați să vindeți ori să cumpărați valută de la persoane particulare. Grație unor „mîini dibace” puteți foarte ușor să deveniți victima escrocilor. Pentru un câștig mic riscați să pierdeți toți banii. Nu mizați pe vigilența dvs., escrocii sunt atît de iscusiți încît pot înșela cu ușurință pe oricine, chiar și pe cei care se cred versați;
- nu acceptați ca persoane străine să vă verifice valuta dacă este ori nu falsă. Aceștia vă pot deposeda, cît ai clipi din ochi, de bani, restituindu-vă o bancnotă de o valoare mult mai mică sau falsă, după care se fac instantaneu nevăzuți, folosindu-se de procedee bine puse la punct;
- nu vă lăsați atrași în jocurile de noroc din stradă (ambulante). Acestea promet câștiguri imediate și consistente, dar, în realitate, nu vă lasă nici o șansă să obțineți profit. Fiți sigur că cei care „gîștigă” sunt niște complici de-ai lor și o fac pentru a vă atrage încrederea. Astfel de jocuri sunt bazate pe șiretlicuri, iar inșii care le practică au, de regulă, antecedente penale. Fiți prudenți căci ele sunt organizate de grupuri criminale periculoase, chiar dată aveți impresia (falsă) că ei sunt doar unul sau doi, printre spectatori sunt mulți de-ai lor, care supraveghează totul cu atenție;
- escrocii sunt, de obicei, niște psihologi excelenți și pot manipula cu ușurință oamenii. Străduiți-vă să nu intrați în discuție cu aceste persoane. Chiar dacă vă propun să participați fără bani la jocul de noroc refuzați categoric și continuați-vă drumul fără a le acorda atenție;
- țineți, în orice situație, cont de faptul că escrocii sunt deosebit de convingători și operează cu argumente pe deplin credibile, nu mizați pe aceea că afirmațiile și argumentele lor par logice și verosimile: în asta constă punctul lor forte.

Cum să eviți a cădea victimă unei infracțiuni stradale

Așa se face că zilnic trebuie să mergem pe stradă. Astfel, involuntar putem cădea victimă mai multor tipuri de infracțiuni. De aceea, este necesar a lua o seamă de măsuri de siguranță. Nu uitați: oricând puteți fi atacat de criminali!

Pentru a evita acest lucru, urmați sfaturile de mai jos:

- alegeți traseele bine iluminate și circulante;
- nu vă deplasați singur la ore târzii;
- nu purtați în mod ostentativ bijuterii sau alte lucruri de valoare, mai ales în timp de noapte;
- nu vă lăsați antrenat în discuții contradictorii cu persoane necunoscute;
- dacă remarcați grupuri de tineri suspecte sau cu un comportament gălăgios,ocoliți-le sau alăturați-vă altor cetățeni care se deplasează în aceeași direcție;
- nu încercați să anihilați pe cont propriu comportamentul antisocial al unui grup de persoane sau al unui individ, dacă nu aveți certitudinea că puteți face față situației, apălați mai bine la poliție, care este chemată să rezolve aceste situații. Nu uitați: faptul că nu vă implicați nu demonstrează lipsă de curaj, ci o apreciere lucidă a situației;
- dacă sunteți acostat de o persoană și aveți impresia că puteți să-i veniți ușor de hac, nu vă lăsați prins în curs, de cele mai dese ori acesta este un procedeu viclean menit să vă inducă în eroare, căci complicii sunt în apropiere și așteaptă momentul potrivit pentru a se implica;
- nu provocați persoanele aflate în stare de ebrietate, chiar dacă acestea manifestă o conduită incorectă sau jenantă, anunțați poliția și lăsați-o să-și facă treaba. Nu mizați ușuratic pe sprijinul cetățenilor aparent revoltați;

- dacă autobuzul sau troleibuzul cu care vă deplasați e cam gol alegeți locurile din apropierea șoferului;
- nu alegeți vagoanele goale, preferați locurile unde sunt mai mulți călători, care însuflă încredere;
- dacă aveți impresia că sunteți urmărit de cineva, verificați acest lucru: schimbați-vă direcția de deplasare sau traversați strada. Dacă bănuiala s-a adeverit încercați de urgență să ajungeți în locuri aglomerate (inclusiv magazine, întreprinderi, instituții publice etc.) sau unde se află patrula de poliție;
- înarmați-vă cu spray lacrimogen, dispozitiv cu electroșoc, fluier, pistol cu gaze etc.;
- în locurile neaglomerate deplasați-vă în întâmpinarea transportului, astfel veți evita eventualele atacuri din spate;
- dacă veniți acasă seara târziu rugați-vă apropiații să vă întâmpine;
- dacă un necunoscut vă propune inopinat să vă ducă cu mașina mai bine refuzați, mai ales dacă în ea se mai află cineva;
- mai presus de orice: cultivați-vă, în mod deosebit, capacitatea de autocontrol și de păstrare a calmului în orice situație!

Ce să faci cînd ești agresat

Posibilitatea de a fi agresat fizic este destul de probabilă, datorită unei multitudini de factori. Este dificil a evita asemenea întâmplări, dar este foarte important a ști cum să procedezi în situațiile de agresiune. Iată cîteva sugestii utile:

- nu vă pierde-ți stăpînirea de sine, nu uitați: menținerea autocontrolului este esențială;
- apelați neîntîrziat la poliție, folosindu-vă de telefonul mobil: începeți prin a comunica locul unde vă aflați;
- chemați zgomotos în ajutor și încercați să atrageți atenția celor din jur asupra dvs. și agresorilor dvs.;
- nu ezitați să folosiți fluierul pe care-l purtați la dvs.;
- pur și simplu luați-o în altă parte cu pași iuți;
- demonstrînd un calm dezarmant, încercați să-l descurajați psihologic pe agresor, căci el deseori mizează pe deruta victimei, fiți, totodată, pregătit pentru o eventuală agresiune fizică sau verbală mai brutală din partea atacatorului;
- nu intrați în discuții inutile cu agresorul, iar dacă s-a legat o discuție, atunci nu vorbiți cu frică, dar nici cu asprime, duritate, ci folosiți un limbaj echilibrat, sigur, civilizat și conciliant, încercînd să apelați la sentimentele omenești ale agresorilor;
- nu uitați: fuga nu este neapărat rușinoasă, dar cu siguranță se poate dovedi a fi salvatoare;
- folosiți la nevoie orice obiect pe care-l aveți la îndemînă în calitate de mijloc de protecție;
- dacă lîngă dvs. s-a oprit brusc un autoturism și aveți o presimțire proastă, atunci iute trebuie să părăsiți locul: fugiți în contrasens;
- dacă cineva vă urmărește îndreptați-vă spre locurile aglomerate (inclusiv magazine, instituții publice, firme

etc.), dacă următorul manifestă insistență, atunci intrați în discuție cu cineva sub orice pretext, important este ca suspectul să aibă impresia că v-ați întâlnit cu un cunoscut, dacă nici acest fapt nu-l descurajează pe individ, atunci puteți telefona la poliție, dar numai de la automatele lângă care se află și alte persoane;

- rețineți înfățișarea agresorului (forma feței, a nasului, a urechilor, culoarea părului și a ochilor, constituția, vocea etc.), vestimentația lui și, în special, semnele distinctive (cicatrice, pete, proteze dentare, tatuaje etc.);
- dacă ați decis să opuneți rezistență fizică agresorilor, atunci e bine să acționați rapid, dur și hotărât; este bine să loviți în locurile sensibile (gât, nas, ochi, maxilar, tâmplă, testicule, genunchi etc.), însoțindu-le de strigăte intimidante. Asigurați-vă că agresorilor le-a trecut, într-adevăr, pofta să vă mai atace;
- nu strică să însușiți și niște procedee de autoapărare.

Ce să faci dacă copilul tău a ajuns sub influența unor persoane dubioase

Copilul dvs. comunică, inevitabil, zilnic cu diverse persoane (copii, tineri sau maturi) din școală, curte, discotecă sau alt loc frecventat. Unele sunt cumsecade, altele însă au o conduită reprobabilă (consumă alcool, droguri, se manifestă huliganic și amoral etc.). La vârsta lui, copilul dvs. poate ușor cădea sub influența negativă a acestor inși. Dacă bănuieți că așa ceva i s-a întâmplat și copilului dvs., este cazul să interveniți de urgență, pentru a înlătura sau diminua această influență nefastă:

- creați și mențineți permanent un climat de comunicare sinceră cu copilul dvs., astfel încât să fiți la curent cu ceea ce face, să cunoașteți persoanele cu care contactează sau alte fapte utile pentru a putea interveni oportun în cazul unei situații nedorite;
- provocați, aparent involuntar, o discuție cu copilul dvs. despre faptul că vă displac inșii cu care își petrece timpul, fără a aborda însă direct subiectul și fără a-l muștra;
- inițiați o discuție serioasă în care să vă exprimați îngrijorarea de relația pe care o are cu inșii dubioși în cauză;
- încercați să aflați ce îl determină pe copilul dvs. să aibă de a face cu ei, ca apoi să puteți înlătura cauza;
- străduiți-vă ca el să conștientizeze acest fapt și cum s-a ajuns în această situație;
- explicați-i, cu multă răbdare și fără a recurge la un ton autoritar, pericolul și consecințele, personale și sociale, ce pot surveni ca urmare a interacțiunii cu inși dubioși;
- dați câteva sfaturi copilului dvs. cum să procedeze în situațiile în care ajunge în compania unor astfel de persoane sau în care interacționează cu necunoscuți și cu cei care practică prozelitismul religios;

- folosiți diverse ocazii (scene din filme, cazuri semnalate în presă, cazuri reale din viața cotidiană cu indivizi dubioși etc.) pentru a-i reaminti despre pericolul și consecințele nefaste pe care le provoacă asemenea inși și modul corect de comportare în relațiile cu aceștia;
- încurajați prietenia copilului dvs. cu persoane de treabă, care au o influență pozitivă asupra lui, utilizând următoarele procedee: lăudați discret persoana acestuia și prietenia cu dînsul, acceptați să petreacă împreună timpul, să facă unul altuia vizite etc.;
- orice discuție ați avea cu copilul dvs. în această chestiune, evitați criticile vehemente în adresa lui, nu-l ofensați, nu-i contestați personalitatea, nu-l tratați cu superioritate și autoritate absolută, manifestați deosebită răbdare, tact și înțelegere, dar, mai ales, nu lăsați să degenereze discuția în ceartă, scandal.
- canalizați energiile și timpul liber ale copilului dvs. spre ocupații utile: sport, artă, diverse cercuri tehnice etc.;
- nu tolera-ți micile incidente în relațiile copilului dvs. cu persoane dubioase și luați imediat măsurile de rigoare, în favoarea lui;
- dacă totuși relația nedorită continuă, nu permite-ți copilului dvs. să viziteze locurile frecventate de indivizii dubioși care îl influențează negativ (baruri, cafenele, localuri unde se practică jocuri de noroc etc.);
- înștiința-ți administrația școlii, liceului, diriginții de clasă, pentru a lua măsurile de rigoare, atunci cînd copilul dvs. se află în compania unor necunoscuți dubioși în timpul recreațiilor;
- discutați, între patru ochi, cu indivizii dubioși, sub a căror influență a căzut copilul dvs., în așa mod încît ei să înțeleagă bine că dvs. sunteți cu ochii pe ele și că puteți interveni oricînd cu forța legii pentru a le veni de hac și că nu doriți ca copilul dvs. să aibă o purtare amorală sau, cu atît mai mult, contravențională și criminală. În cazul în care

- nu știți cum să acționați în asemenea situație, apălați după ajutor la persoane experimentate și curajoase;
- dacă copilul dvs. nu poate sau nu vrea să se smulgă de sub influența nefastă a unor inși dubioși, atunci soluția cea mai eficace e să vă orientați eforturile spre răufăcători și să „loviți”, în limitele legii, în acest loc pînă veți avea succes;
  - puteți angaja și detectivi particulari, care să investigheze cu ce se ocupă persoanele dubioase, fapt care îi va descuraja, ba chiar puteți să-i rugați să discute serios cu acești tipi;
  - dacă bănuți că persoanele dubioase cu care s-a încurcat copilul dvs. au o conduită imorală și ilegală și nu reușiți să soluționați problema de unul singur, atunci apălați neapărat după ajutor la poliție: fie la inspectorul de sector, fie la inspectorul pentru minori ei știu cum să le vină de hac. Chiar dacă ei manifestă indiferență sau formalism, țineți-vă de capul polițiștilor pînă nu veți obține ceea ce doriți;
  - pentru mai mult succes, asociați-vă cu părinții altor copii care au fost atrase în anturajul indivizilor în cauză;

totodată:

- educați-vă copilul în spiritul independenței și intoleranței față de influența negativă din partea oricăror persoane cu comportament dubios;
- cultivați copilului dvs. o capacitate de echilibru psihologic și moral (cum să-și controleze emoțiile, pasiunile etc.) și o motivație rezistentă la influența unor persoane dubioase, cu comportament depravat;
- nu fiți indiferenți față de relațiile altor copii cu persoane dubioase, căci mîine ei ar putea veni în contact și cu copilul dvs.;
- informați de îndată poliția (inspectorii de sector, inspectorii pentru problemele minorilor etc.) despre cazurile în care persoane dubioase antrenează copii (minori) în activități amorale, ilegale.

Cum să recunoști dacă copilul tău consumă droguri

Drogul reprezintă o substanță care afectează fizic și psihic organismul uman, provocând grave tulburări mintale, emoționale și comportamentale. Totodată, el secătuieste financiar consumatorul și îl înstrăinează de ceilalți membri ai societății. Consumul de droguri poate însemna pentru copilul dvs. degradarea sănătății, formarea defectuoasă ca personalitate și compromiterea șanselor de afirmare socială. Încercați să preveniți acest lucru, stabilind, după semnalmentele pe care vi le propunem, dacă folosește sau nu droguri. În funcție de substanța utilizată, pot apărea următoarele semne caracteristice:

- copilul își schimbă brusc dispoziția psihică;
- se află deseori într-o stare de somnolență, de apatie și își pierde pofta de mâncare;
- manifestă o lipsă de concentrare și de atenție;
- pupilele ochilor, de regulă, se îngustează și nu reacționează la lumină, iar atunci când apare necesitatea de consum (foamea narcotică) acestea, dimpotrivă, se dilată;
- se observă o scădere a inteligenței și pierderi de memorie;
- poate avea halucinații sau cădea în delir, după care poate urma brusc o stare de frică sau tristețe;
- manifestă tot mai frecvent irascibilitate și agresivitate;
- este dereglată coordonarea motorie (ebrietatea narcotică);
- are accese de tuse și strănut, dureri sistematice în regiunea abdominală, dureri în oase și mușchi, precum și dereglări vegetative;
- epiderma (stratul de celule de pe suprafața țesutului pielii) se substituie, se încrețește, se usucă și manifestă semne de îmbătrânire;

- se observă o epuizare fizică și psihică generală a organismului;
- foamea narcotică apare, de regulă, după 4-10 ore din momentul consumului de droguri, în funcție de substanță, și are ca semne generale: dereglări vizibile de dispoziție și comportament, dereglări somato-vegetative și neurologice;
- pe corp se observă urme de înțepături, atunci când drogul este introdus cu seringă, intravenos (în special pe brațe);
- pe haine se observă urme de țigară, iar de la el vine deseori un miros de cânepă indiană, mac sau altă substanță utilizată la prepararea drogurilor;
- printre lucrurile lui sunt obiecte specifice: tablete, prafuri, capsule, fiole, seringi, diverși dizolvanți cu efect narcotic etc.;
- are deseori nevoie de bani și-i folosește contrar destinației invocate;
- dispar, fără știrea dvs., obiecte din casă, în special cele care pot fi ușor comercializate;
- manifestă o lipsă de interes față de școală (reușită slabă, indisciplină etc.), față de prieteni și familie (relații de conflict, izolare, lipsă de respect etc.);
- și-a făcut noi prieteni, care manifestă semnele sus- indicate;
- dispare zile întregi de acasă.

Ce să faci dacă copilul tău consumă droguri

Dacă ați descoperit că copilul dvs. consumă droguri, este cazul să vă alarmați și să depuneți de urgență toate eforturile necesare pentru a stopa această tragedie. Nu sperați în mod naiv că totul se va rezolva de la sine: odată ajuns dependent, copilul cu greu se poate smulge din sclavia drogului. Pentru mai mult succes vă propunem câteva sfaturi:

- analizați minuțios situația în care s-a pomenit copilul dvs. și nu sperați, în zadar, că după o predică părintească sănătoasă el va abandona consumul de droguri;
- stabiliți cum de s-a ajuns în această situație (lipsă de control, relații de grup contagioase, desfacerea drogurilor în preajma domiciliului, în locurile de distracție sau la școală, calități volitiv-afective slabe, nereușită școlară, probleme intrafamiliale etc.);
- stabiliți de cât timp și cu ce frecvență copilul dvs. consumă droguri, ce fel de droguri etc.;
- documentați-vă temeinic în materie de droguri: cum acționează, care sunt efectele lor asupra organismului, cum poate fi tratată dependența etc.;
- consultați un specialist medic (puteți să vă adresați și medicului de familie, iar în caz de tulburări psihice și comportamentale adresați-vă psihologului sau psihiatrului);
- după o analiză și documentare temeinică, elaborați un plan punctual de acțiuni în vederea soluționării urgente a problemei;
- adresați-vă neapărat medicului specialist din cadrul Dispensarului Republican de Narcologie sau Policlinica Narcologică sau din alte instituții cu profil medical pentru asistența medicală necesară copilului dvs.;

- dacă medicul acceptă, puteți pleca, pentru o perioadă, cu copilul dvs. în altă localitate: la rude, la munte etc. pentru a prilejui o pauză în consum în vederea revenirii la normalitate;
- nu-i acordați, pentru cheltuieli de buzunar, sume mari de bani;
- stabiliți dacă consumul de droguri are loc în cadrul unui grup de prieteni sau narcomani și cine sunt ei, iar apoi anunțați rudele acestora pentru a lua măsurile de rigoare (dacă nu reușiți acest lucru prin discuțiile cu el, apălați la detectivi particulari sau la poliție);
- pentru mai mult succes, uniți-vă eforturile cu părinții celor cu care se droghează copilul dvs. și faceți permanent schimburi de opinii și informații;
- stabiliți de unde sau de la cine își procură copilul dvs. droguri și anunțați poliția pentru a curma această activitate criminală;
- dacă drogurile sunt consumate sau procurate în incinta locurilor de distracție (discoteci, baruri etc.) anunțați patronii despre acest fapt și cereți să fie luate măsurile ce se impun;
- dacă drogurile sunt consumate sau procurate în incinta școlii (liceului, universității etc.) anunțați administrația despre acest fapt și cereți să fie luate măsurile necesare;
- stabiliți un control mai strict asupra modului în care copilul dvs. își petrece timpul liber;
- armonizați relațiile în cadrul familiei, pentru a exclude orice marginalizare a copilului, lipsa de atenție, de comunicare sau alți factori de risc ce ar putea conduce la consumul de droguri;
- explicați, cu mult tact și răbdare, copilului pericolul drogurilor, cum poate depăși stările psihologice și morale dificile sau influența contagioasă a altor persoane;

- încurajați și favorizați relațiile de prietenie cu copiii sau grupuri care au un comportament pozitiv (vizite reciproce, petrecerea timpului liber împreună etc.);
- canalizați timpul liber al copilului dvs. spre activități folositoare: sport, artă, cercuri tehnice etc.;
- consumatorilor de droguri le este proprie, de regulă, o trăsătură morală fatală și anume: pierderea rostului vieții, din care motiv ei au puternice tendințe hedoniste, de aceea încercați să conferiți vieții copilului dvs. un sens ori să-l ajutați să și-l găsească;
- supravegheați-vă îndeaproape copilul, fără a-l oprima însă, în vederea excluderii unei eventuale recidive în consumul de droguri (țineți-l sub observație, faceți vizite medicale, apelați la detectivi particulari etc.).

Cum să recunoști dacă fiica ta practică prostituția

Cel mai important este să luați toate măsurile de rigoare pentru ca fiica dvs. să nu ajungă în situația de a se prostitua. Totuși, ar mai fi o soluție să aflați din timp dacă un asemenea derapaj comportamental s-a produs. Poate mai există posibilități de a redresa lucrurile. Vă propunem câteva indicii după care vă puteți da seama dacă fiica dvs. a alunecat spre prostituție:

- fiica dvs. nu mai cere bani, ci se descurcă singură cu cheltuielile de buzunar;
- apar des la ea haine și bijuterii noi, relativ scumpe;
- ați observat că dispar tot mai des (își schimbă) articolele de lenjerie;
- este telefonată la diferite ore, mai ales seara, după care ea pleacă repede, sub fel de fel de pretexte;
- vine târziu și obosită acasă;
- nu manifestă o atitudine critică față de prostituție, conduita amorală și cea criminală;
- nu are un prieten stabil, ci îi schimbă relativ frecvent;
- dispare de acasă pe perioade mai lungi, sub pretextul că s-a certat cu dvs.;
- indicele cel mai alarmant ar trebui să fie că fiica dvs. are în ultimul timp destui bani pentru lucruri multe și scumpe;
- dacă aveți unele bănuieli că fiica dvs. practică prostituția, verificați acest lucru: mergeți prin locurile frecventate de prostituate, angajați un detectiv particular, adresați-vă poliției etc.

Cum să eviți a cădea victimă unui viol

Acest gen de infracțiune provoacă groaza și, în deosebi, repulsia cea mai intensă. Chiar și între infractorii violatorii sunt tratați cu deosebit dispreț. Cu toate acestea, cercetările criminologice denotă că femeile ajung victime ale violului în cea mai mare parte datorită propriului comportament și propriei neglijențe. Studiile criminologice arată că o femeie care respectă o anumită linie de comportament are șanse minime să cadă victimă unui viol. Iată ce trebuie să faceți pentru a evita agresiunile sexuale:

- rețineți profund următorul fapt: cercetările criminologice au demonstrat că *de cele mai dese ori violatorii sunt persoane cunoscute, prieteni sau chiar rude!*; de aceea:
- evitați să rămâneți singură cu un bărbat, indiferent dacă este un cunoscut sau chiar o rudă;
- dacă a-ți acceptat invitația unui (unor) bărbat sau l-ați acceptat în vizită, nu rămâniți cu el (ei) de una singură, ci fiți însoțită de câteva prietene, rude;
- nu rămâneți în locuri izolate (locuință, subsol, alte încăperi sau zone ferite de ochii lumii etc.) cu mai mulți bărbați, pentru că ei posedă o forță fizică superioară. Faceți astfel încât să fiți permanent în superioritate fizică (mai multe prietene, de exemplu);
- nu manifestați un comportament ușuratic, provocator sau intim, căci conduita de acest fel este deseori interpretată ca un apel tacit la intimitate. Cercetările demonstrează că fetele și femeile ușuratice sunt victimele cele mai frecvente ale agresiunilor sexuale;
- dacă vă aflați într-o companie de bărbați, străduiți-vă să nu consumați în exces băuturi alcoolice și nu vă comportați

ușuratic. Acest fapt îi poate provoca pe unii, chiar dacă sunt cunoscuții dvs.

- faceți tot posibilul și nu ieșiți noaptea în stradă fără a fi însoțită de cineva;
- în timp de noapte alegeți-vă un traseu care ar evita străzile întunecoase ori slab iluminate;
- un câine vă poate ajuta să fiți ocolită de un potențial agresor la plimbările de seară;
- evitați locurile unde de obicei se adună grupuri de bărbați;
- alegeți-vă vestimentația în așa fel încât să nu vă puneți în evidență corpul, atragând atenția bărbaților prin extravagantă și goliciune, mai ales în timp de noapte;
- dacă bănuiți că sunteți urmărită, verificați aceasta, schimbând ritmul pașilor și traversând strada într-un loc neașteptat pentru potențialul agresor;
- dacă v-ați convins că sunteți urmărită, alergați într-un loc bine iluminat ori îndreptați-vă spre locurile aglomerate (inclusiv magazine, instituții publice, firme etc.). Dacă urmăritorul manifestă insistență, atunci intrați în discuție cu cineva sub orice pretext, important este ca suspectul să aibă impresia că v-ați întâlnit cu un cunoscut, dacă nici acest fapt nu-l descurajează pe individ, atunci puteți telefona la poliție, dar numai de la automatele lângă care se află și alte persoane. Străduiți-vă să cauzați cât mai mult zgomot pentru a atrage atenția, fluerati din fluerul pe care îl aveți pregătit din timp, strigați „Incendiu!” (oamenii reacționează, de obicei, mai repede la acest apel), puteți strica la nevoie și o fereastră (în aceste cazuri nimic nu mai contează);
- nu urcați în ascensor cu persoane necunoscute, suspecte, în stare de ebrietate ori care au un comportament ciudat;
- refuzați invitația unor bărbați de a-i însoți într-o locuință necunoscută chiar dacă aceștia manifestă amabilitate. De asemenea, nu invitați în ospetie persoane puțin cunoscute, cât de atrăgătoare și inofensive n-ar părea ele;

- nu urcați în același autovehicul cu persoane necunoscute, în special pe timp de noapte;
- dacă lîngă dvs. a oprit un autoturism cu indivizi necunoscuți nu intrați în discuție cu ei, iar pentru a-i evita întoarceți-vă brusc și mergeți în contrasens;
- străduiți-vă să nu intrați singură în scara blocului dacă a-ți observat că acolo se află un bărbat în stare de ebrietate, o gașcă de tineri sau un ins necunoscut. Așteptați un vecin ori pe cineva care locuiește în aceeași scară și rugați-l să vă însoțească pînă acasă;
- pentru a vă asigura securitatea personală ar fi bine să purtați permanent niște dispozitive de protecție de tipul „shocker” (electroșoc), spray-uri lacrimogene etc., dar nu uitați să vă deprindeți și a le folosi.

Și dacă ați ajuns totuși în ghearele unor violatori, atunci încercați următoarele soluții:

- opuneți rezistență energetică și prin diferite metode. Încercați să-i aplicați agresorului lovituri rapide și cît mai puternice în testicule, la genunchi, să-l loviți cu degetele în ochi, zgîrieați-l cu unghiile pe față, călcați-l cît mai puternic cu tocul pe picior etc. Rezistența acerbă îl poate descuraja pe agresor, iar uneori îl poate determina să renunțe la intenție;
- dacă nu aveți posibilitate să opuneți rezistență, prefăceți-vă că ați pierdut cunoștința, amăgiți-l că sunteți contaminată cu virusul HIV sau cu sifilis, că sunteți epileptică, încercați să imitați boala sau chiar să vomitați pe violator;
- rețineți înfățișarea agresorului (forma feței, a nasului, a urechilor, culoarea părului și a ochilor, constituția, vocea etc.), vestimentația lui și, în special, semnele distinctive (cicatrice, pete, proteze dentare, tatuaje etc.).

Ce să faci dacă ești victima violenței în familie

De cele mai dese ori victime ale violenței în familie devin femeile, deoarece ele sunt fizic inferioare bărbaților și nu pot riposta adecvat. Violența în familie nu include doar maltratarea fizică, ci implică și agresiunea psihică, sexuală etc. Astfel, acte de violență în familie constituie și ofensele, intimidările, amenințările, relațiile sexuale forțate, impunerea dependenței materiale etc. De menționat, că circa o treime din omorurile comise au loc în cadrul familiei.

Dacă ai devenit o victimă a violenței în familie memorizați:

- orice s-ar întâmpla, nimeni, nici chiar soțul, nu are dreptul să vă supună violenței, sub nici o formă;
- nu tolerați, în nici un caz, violența aplicată împotriva dvs. Abuzurile cele mai neînsemnate pot conduce, treptat, la agravarea situației și, respectiv, la provocarea unor daune mult mai grave;
- inițiați o discuție cu soțul, în perioada liniștită dintre accesele de agresivitate, despre violența pe care o aplică asupra dvs. și comunicații că ați hotărât, categoric și definitiv, să puneți capăt violenței;
- evitați gesturile ce ar provoca sau ar oferi un pretext pentru reacții violente din partea soțului: certuri, amenințări, agasări, reproșuri acide etc.;
- notați toate cazurile de violență sau amenințare într-o agendă sau în calendar. Însemnați și martorii care au asistat la derularea evenimentelor;
- păstrați toate dovezile abuzului produs (îmbrăcăminte ruptă sau pătată de sânge, obiecte deteriorate etc.). Aceste probe vă vor prinde bine atunci când veți decide să vă adresați organelor de drept;

- căutați din timp un adăpost sigur (la prieteni sau rude apropiate care vă pot adăposti cu copiii), în care vă puteți refugia, iar dacă violența continuă plecați neîntârziat;
- pregătiți, din timp, un set de lucruri de primă necesitate (chei, bani, documente, ceva îmbrăcăminte) pe care le puteți lua, în cazul în care veți fi nevoită să părăsiți casa;
- dacă ați fost supusă violenței, nu ezitați, contactați imediat poliția. Informați polițiștii despre leziunile corporale și pagubele materiale cauzate, despre existența altor cazuri de violență din partea agresorului, dacă acestea au avut loc. Comunicați-le și despre existența martorilor. Aceste informații sunt foarte prețioase și pot înlesni considerabil misiunea poliției;
- cereți reprezentanților forțelor de ordine să vă dea o îndreptare la expertiza medico-legală;
- aflați numele polițiștilor și numerele de telefoane la care aceștia pot fi contactați. Cereți numărul de înregistrare a cererii depuse;
- dacă polițiștii refuză să vă primească (înregistreze) cererea, solicitați insistent audiență la superiorii lor;
- apelați în mod independent la asistență medicală, în cazul în care aveți nevoie. Sănătatea și siguranța dvs. și a copiilor dvs. sunt mai importante decât orice;
- adresați-vă după ajutor la centrele de criză, contactați alte servicii sau organizații neguvernamentale specializate în asistența victimelor violenței în familie. Solicitați, de asemenea, sprijinul altor specialiști: juriști, psihologi, psihoterapeuți etc.;
- dacă nu mai puteți suporta umilințele și agresiunile soțului, iar altă cale de soluționare a conflictului nu mai există, nu vă fie frică să inițiați un proces de divorț. Nu vă iluzionați, deși aveți copii și sunteți căsătorită o perioadă îndelungată, probabilitatea ca situația să revină la normal este infimă. Nu ezitați, acest pas vă poate schimba radical viața;

- interesați-vă de organizațiile neguvernamentale de femei care se ocupă de problemele violenței împotriva femeilor, participați la ședințele de femei. Aici veți afla despre problemele altor femei și soluțiile posibile.

Iată adresele unor servicii de asistență: 1. *Asociația femeilor de carieră juridică*, Chișinău, str. Romană 1, tel. 54-65-69; 2. *Centrul de diagnosticare și rehabilitare „Armonie”*, MD-2012, Chișinău, str. Veronica Micle, 4A, tel. 22-24-37; 3. *Centrul de educație fără violență și abuz (CEVA)*, Chișinău, bd. Dacia, 5B, tel. „fierbinte” 53-24-06; 4. *Centrul de criză pentru asistență și protecție a victimelor violenței în familie*, MD-2045, Chișinău, tel. 75-79-58; 5. *Centrul de asistență și protecție a victimelor violenței*, Bălți, tel. 8-231-26-3-57; 6. *Asociația obștească „Clinica juridică”*, Chișinău, str. Mateevici 60, tel. 23-24-53; 7. *Centrul național de prevenire a abuzului față de copii (CNPAC)*, Chișinău, str. I. Creangă 1, bloc 2, birou 12. tel. 75-39-03, 74-83-78; 8. *Societatea de planificare a familiei din Moldova*, Chișinău, str. Armenească 47, of. 68, tel. „încredere” 54-14-19; 9. *Centrul de asistență psihologică a familiei*, Chișinău, str. 31 August 87, tel. 22-01-19; 10. *Centrul național de studii și informare pentru problemele femeii*, MD- 2004, Chișinău, str. 31 August 137A, tel. 24-13-93.

Cum să eviți a cădea victimă traficantilor de ființe umane

Starea social-economică dificilă din țară ia determinat pe mulți concetățeni să plece la muncă peste hotare, în căutarea unei surse de existență. Acest fapt nu a scăpat însă atenției criminalilor, care încearcă, utilizând diverse metode și mijloace, să profite de pe urma acestei situații. În vizorul traficantilor nimeresc, de obicei, fetele și femeile tinere, care sunt amăgite și traficate pentru a fi utilizate ca prostituate. Pentru a evita traficantii memorizați:

- nu încredințați persoanelor necunoscute, dar și celor pe care le cunoașteți, indiferent de pretextul invocat de acestea, actele de identitate (buletinul de identitate, pașaportul);
- fiți foarte prudentă cu informațiile apărute în presă sau în alte surse referitoare la plecarea în străinătate și angajarea la muncă;
- verificați cât mai amănunțit informațiile din presă sau din alte surse referitoare la plecarea dvs. în străinătate și angajarea la muncă;
- nu fiți încrezută în sine și în promisiunile celor care vă propun o angajare rapidă și bine plătită în străinătate la muncă, de cele mai dese ori, aceste oferte se dovedesc a fi, în final, doar o simplă momeală;
- apelați la serviciile unei firme specializate de angajare la muncă în străinătate;
- refuzați și evitați persoanele care vă propun perfectarea gratuită și urgentă a actelor de plecare în străinătate, căci s-ar putea să plătiți, mai târziu, chiar cu propria viață;
- înainte de a lua o decizie de plecare la muncă în străinătate, ar fi bine să vă sfătuiți cu cei apropiați și să contactați, fie și telefonic, pentru o informare mai amplă, organizațiile

- neguvernamentale care monitorizează fenomenul angajării la muncă în străinătate sau cel al traficului de ființe umane;
- dacă v-ați hotărât totuși să plecați la muncă în străinătate prin intermediul unei firme, verificați, mai întâi de toate, la instituțiile publice de resort (Ministerul Muncii și Protecției Sociale), dacă această firmă posedă într-adevăr licența pentru activitatea prestată;
  - cere-ți reprezentanților firmei cu care aveți de a face să vă prezinte actele juridice, în original, care atestă existența oficială a acesteia (certificatul de înregistrare, licența privitoare la activitatea prestată, certificatul privind codul fiscal, contul bancar, actul de eliberare a ștampilei) și contractul de angajare la muncă încheiat cu firma din străinătate la care se pretinde că veți fi angajată;
  - verificați dacă informația indicată în actele oficiale, în special licența, coincide cu informația referitoare la condițiile de muncă pe care v-au comunicat-o funcționarii firmei respective;
  - dacă oferta de angajare la muncă în străinătate provine de la un „agent” al unei firme, verificați-i numele de familie și procura, autenticată notarial, sau „contractul-însărcinare” prin care firma ia acordat persoanei respective dreptul de a contacta persoane pentru muncă în străinătate;
  - dacă firma vă propune un loc de muncă în calitate de chelneriță, dansatoare, foto-model etc., fiți sigură că veți fi traficată;
  - atunci când vă angajați la muncă în străinătate sau la studii, semnați, obligatoriu, un contract de muncă scris în limba pe care o cunoașteți foarte bine și citiți-l cu deosebită atenție, pătrunzând în amănuntele fiecărei prevederi: țara în care veți lucra, adresa firmei, numărul de telefon și fax, tipul serviciului prestat, condițiile de muncă, condițiile de salarizare, asigurare, termenul contractului, condițiile de intrare și aflare în țara în care veți lucra etc.;

- lăsați, neapărat, rudelor și prietenilor de acasă informații exacte despre: adresa, telefonul la care puteți fi contactată, copia pașaportului, copia contractului de muncă, adresa prietenilor la care vă veți aflați și o fotografie personală recentă;
- înainte de a pleca sau, în cel mai rău caz, de îndată ce ați ajuns la muncă în străinătate, faceți rost, pentru orice eventualitate, de numerele de telefon ale organizațiilor neguvernamentale specializate în asistența și reabilitarea victimelor traficului de ființe umane sau a imigranților, precum și ale ambasadei sau consulatului Republicii Moldova în țara în care plecați;
- nu încercați, niciodată, să treceți frontiera de stat cu acte false;
- contactați-vă telefonic apropiații și puneți-i, permanent, la curent cu situația dvs. în străinătate (inclusiv: țara, adresa, telefonul, locul de muncă etc.);
- cunoașterea expresiilor uzuale în limba țării spre care mergeți la muncă, vă vor fi de un real folos în depășirea eventualelor situații dificile;
- este bine să vă schițați din timp ce aveți de făcut în situația în care ați căzut în plasa traficantilor;
- e bine, de asemenea, să stabiliți din timp cu rudele și prietenii dvs. modul în care îi veți înștiința că ați căzut în plasa traficantilor, fără ca răufăcătorii să-și dea sama și ce acțiuni trebuie să întreprindă apropiații dvs. pentru a vă salva din ghearele lor;
- țineți cont și de faptul că aceiași persoană care a facilitat cu succes deplasarea sau chiar obținerea unei munci bine plătite în străinătate a cunoscuților dvs., poate, apoi, să vă plaseze, cu sau fără intenție, anume pe dvs. în mâinile traficantilor;
- rețineți, în mod special, următorul aspect: traficantii se dovedesc a fi anume persoanele care trezesc o încredere deplină (deseori aceștia sunt buni prieteni, vecini, consăteni

sau alți cunoscuți de nădejde), căci ei posedă o măiestrie deosebită de a convinge oamenii, inclusiv cu probe materiale.

Vă avertizăm cu o deosebită seriozitate: victime ale traficului de ființe umane cad, în fiecare an, mii și mii de fete și femei tinere. Ceea ce vreți să obțineți nu merită riscul la care vă supuneți!

Ce să faci dacă tu sau apropiații tăi au fost traficați

De cele mai dese ori, femeile care încearcă să plece în străinătate după un câștig bun, sunt, pur și simplu, orbite de condițiile avantajoase și beneficiile promise. Ele nici nu se gîndesc să obțină niște informații elementare despre persoanele care le promit deplasarea sau perfectarea actelor necesare. Odată ajunse însă la locul de destinație, își dau repede seama că au fost, de fapt, induse în eroare și că au căzut într-o cursă întinsă de traficanți. Dacă a-ți ajuns și dvs. sau apropiații dvs. într-o asemenea situație este important să vă păstrați calmul, iar pentru a scăpa din mâinile răufăcătorilor încercați următoarele procedee:

- contactați-vă telefonic sau anunțați pe alte căi, la prima posibilitate, (poștă, prin intermediul persoanelor de încredere, poșta electronică etc.) părinții, rudele, prietenii despre situația dvs. pentru a vă ajuta;
- nu vă pierdeți speranța în faptul că mai puteți fi salvată și renunța-ți la ideea eronată că poate veți ajunge la vreun stăpîn mai bun, care să vă înțeleagă și să vă ajute;
- apelați pentru ajutor la organizațiile și serviciile neguvernamentale specializate în asistența și reabilitarea victimelor traficului de ființe umane sau a imigranților, la ambasada sau consulatul Republicii Moldova în țara în care vă aflați sau, în cel mai rău caz, la reprezentanța diplomatică a oricărei alte țări;
- adresați-vă personal sau prin intermediul altor persoane, la prima ocazie, la organele de poliție sau la alte instituții publice (primărie, ministere etc.) și, în special, la interpol sau serviciile de contracarare a traficului de ființe umane;

- nu trebuie să vă fie, în nici un caz, frică de faptul că vă aflați în acea țară ilegal sau că nu aveți acte de identitate, căci răul ce vi se poate întâmpla este incomparabil mai mare decât acest fapt; în plus, autoritățile oricărui stat sunt înțelegătoare cu victimele traficului de femei și nu veți fi, în mod cert, pedepsită;
- pentru a găsi poliția adresați-vă la cetățenii care vă inspiră încredere, la bănci sau orice instituție publică (școală, spital, universitate etc.) unde se află, de regulă, polițiști, la notarii publici, căutați în cartea de telefoane (ea se află de obicei în cabinetele telefonice), vedeți la intersecții, priviți spre stradă poate trece, întâmplător, vreo mașină a poliției: opriți-o fără teamă etc.;
- la nevoie, puteți să intrați în incinta firmelor solide unde se află agenți de securitate sau să opriți o ambulanță;
- un loc sigur de refugiu se poate dovedi a fi bisericile sau mănăstirile de orice credință;
- apelați după ajutor numai la prietenii de încredere;
- folosiți orice oportunitate pentru a vă elibera din mâinile traficantilor sau pentru a vă adresa sau a anunța poliția, interpolul, serviciile de contracarare a traficului de ființe umane;
- odată scăpată din ghearele traficantilor, adresați-vă de îndată poliției;
- nu ratați nici o șansă, de a scăpa din mâinile traficantilor, o alta poate să nu mai apară;
- folosiți-vă, pentru a evada, de controlul efectuat la punctele vamale de către vameși, în timpul controlului sau raziilor efectuate de polițiști în locurile unde vă aflați;
- în caz în care sunteți obiectul unui control la punctul vamal sau a unui control polițienesc încercați să atrageți discret atenția celor care realizează controlul (de exemplu, manifestați sau simulați o stare de emotivitate ridicată, o expresie îngrijorată sau disperată a feții, provocați intenționat o situație de conflict, dați răspunsuri

- contradictorii și divulgătoare etc.), la urma urmei puteți cere fățiș și hotărît ajutorul acestor persoane;
- dacă dispuneți, din timp, de un plan de înștiințare a apropiaților dvs. sau a altor persoane care vă pot ajuta să scăpați din plasa traficantilor puneți-l neîntârziat, dar prudent, în aplicare;
  - dacă ați fost deja obligată să vă prostituați, atunci încercați să vă folosiți de telefonul mobil al „clienților”, să vă împrieteniți cu vreo unul din „vizitatori” (chiar și cu prețul unei recompense bănești), care, pus la încercare mai întâi, ar putea să vă dea o mână de ajutor din afară (să anunțe direct sau indirect poliția, serviciul de asistență a victimelor traficului de ființe umane, rudele etc.);
  - orice ați întreprinde, fiți totuși maxim de prudentă, pentru că traficantii sunt niște criminali deosebit de periculoși și nu vor ezita să vă ucidă pentru orice acțiune care le displace;
  - atunci când vă calculați acțiunile, plecați de la faptul că orice țară posedă instituții publice, care funcționează aproximativ la fel ca cele din țara noastră, de aceea, procedați așa cum a-ți fi procedat acasă;
  - memorizați temeinic: analiza-ți bine situația dvs. și împrejurările în care vă aflați și fiți cât mai ingenioasă în a vă crea energic condiții prielnice de evadare din captivitate traficantilor, deoarece soarta dvs. este, în mare parte, în mâinile dvs., iar ieșire din situație întotdeauna există, chiar și cu un preț mare.

Ce să faci dacă tu sau apropiații tăi sunt amenințați de infractori

Așa se întâmplă că în unele cazuri puteți fi ținta unor șantaje ori amenințări din partea infractorilor. Bineînțeles că asemenea situații sunt foarte neplăcute și se pot dovedi a fi deosebit de periculoase. De aceea, este nevoie să manifestați multă prudență și să procedați doar în felul următor:

- dacă sunteți amenințați nu intrați în panică, criminalii recurg la violență doar du ce se conving că intimidările lor nu au efect, iar primele discuții au un caracter „pașnic”;
- nu subestimați pericolul actelor de amenințare sau de șantaj, chiar dacă ele par a fi naive sau diletante, ar putea să vă coste scump;
- străduiți-vă să aflați tot ce este posibil despre motivele adevărate ale amenințării, persoana celui care vă amenință, în ce constau amenințările sau alte date ce pot fi utile poliției în demascarea și anihilarea autorilor;
- dacă amenințările au loc prin telefon, instalați un aparat cu identificator de numere, fără ca criminalii să-și dea seama și anunțați poliția;
- dacă numărul nu este detectat, atunci nu puneți, după convorbire, receptorul în furcă și telefonați de la alt aparat (al vecinilor, de exemplu) la Moldtelecom și anunțați imediat poliția (timp de o oră legătura telefonică anterioară poate fi determinată), pentru a afla numărul de telefon de la care ați fost apelat și, respectiv, posibilul făptuitor;
- dacă amenințările vin pe calea unor scrisori, păstrați-le (ele constituie o probă și permit identificarea autorului prin metode criminalistice);
- atunci când discuția are loc „între patru ochi” încercați să rețineți înfățișarea infractorilor (forma feței, a nasului, a

urechilor, culoarea părului și a ochilor, constituția, vocea etc.), vestimentația lui și, în special, semnele distinctive (cicatrice, pete, proteze dentare, tatuaje etc.), numele sau porecla după care se adresează unul la altul, numerele autovehiculelor acestora etc.;

- nu atingeți obiectele pe care răufăcătorii au pus întîmplător mîna, amprentele papilare pot servi la identificarea lor;
- dacă în timpul discuției „față-n-față” ei vă cer banii pe care-i aveți la dvs., nu ezitați, dați-i, veți evita astfel eventualele agresiuni și veți cîștiga încrederea lor, și mai bine este dacă a-ți reușit să notați numerele de pe bancnote;
- în cazul în care există posibilitate, fixați convorbirile sau chiar însuși criminalii (cu ajutorul dictafonului, casetofonului, camerelor de luat vederi, aparatului de fotografiat etc.), dar fiți foarte prudent să nu fiți demascat, deoarece agresorii reacționează extrem de violent în asemenea cazuri;
- dacă de față sunt prezenți martori, nu vă sinchisiți, faceți-i să înțeleagă despre ce este vorba;
- încheiați discuția cu răufăcătorii printr-o înțelegere care le convine acestora, veți cîștiga timp și veți evita punerea amenințărilor în acțiune;
- dacă ei vă cer ceva, încercați să-i convingeți, sub diverse motive credibile, că aveți nevoie de timp pentru a îndeplini cerințele lor;
- stabiliți o nouă întîlnire într-un loc care vă convine și unde întrevvedere poate fi înregistrată (audio sau video), iar infractorii pot fi reținuți;
- chiar dacă aveți impresia că puteți reține sau „învăța minte” criminalul, nu faceți acest lucru, numai dacă nu este nevoie să vă autoapărați;
- nu sperați, în van, că infractorii vor renunța de bună voie la intențiile criminale;
- singura, *repetăm* singura, soluție eficace în astfel de cazuri este să vă adresați după ajutor poliției, ea știe să le vină

repede și definitiv de hac răufăcătorilor, fără a vă pune în pericol pe dvs. și apropiații dvs.;

- nu așteptați ca agresorii să recurgă la transpunerea în fapt a amenințărilor sale, adresați-vă *imediat* poliției după ajutor;
- cooperați fără rețineri cu poliția: faceți întocmai cum vi se spune, poliția știe bine ce are de făcut;
- dacă aveți bănuieli întemeiate că poliția locală ar putea fi în cârdășie cu criminalii, atunci adresați-vă la Procuratură sau Serviciul de Informații și Securitate, din localitate sau ierarhic superioare;
- luați măsuri de siguranță pentru dvs. și rudele dvs.: manifestați maximum de precauție, nu lăsați copiii să meargă sau să vină singuri de la școală, fiți permanent cu cineva alături, înarmați-vă cu spray-uri lacrimogene, pistoale cu gaze, aparate cu șoc electric, angajați gărzi de corp etc.;
- nu mizați pe faptul că sunteți o persoană curajoasă și puternică, criminalii acționează, de regulă, în grup, sunt bine pregătiți fizic și tehnic, sunt înarmați, atacă fulgerător, prin surprindere etc., încât dvs. aveți șanse infime să le faceți de unul singur față;
- nu încercați, în nici un caz, să soluționați problema pe cont propriu, asemenea acțiuni au, de obicei, un sfârșit tragic pentru victime, apelați numai și numai la poliție;
- chiar dacă veți reuși, ceea ce se întâmplă extrem de rar, să faceți față de unul singur criminalilor, este foarte probabil să fiți tras la răspundere penală pentru procedeele utilizate (leziuni corporale, omucidere etc.);
- nu recurgeți, în nici un caz, la capii lumii interlope pentru a vă soluționa problema, căci ei nu sunt, nici pe departe, niște binefăcători și vă vor storce, cu siguranță, de bani, în pofida poveștilor despre principialitatea lor. Mai mult decât atât, ei ar putea ulterior să vrea să vă stoarcă iarăși de bani;
- reiterăm: adresați-vă după ajutor numai și numai poliției.

Ce să faci dacă ești urmărit de infractori

Nu este exclus faptul să vă pomeniți ținta infractorilor. Este foarte important însă să puteți reacționa prompt în asemenea cazuri, deoarece în joc ar putea fi pusă viața dvs. De obicei, infractorii sunt bine pregătiți și acționează cu fermitate, de aceea nu aveți, practic, timp să ezitați și nici să greșiți, trebuie să acționați rapid și eficiente. Pentru că situațiile pot fi diferite și modul indicat de a reacționa diferă. Noi vă dăm câteva sfaturi generale, potrivite pentru diverse circumstanțe:

- dacă bănuieți că sunteți urmărit, verificați aceasta, schimbând ritmul pașilor și traversând strada într-un loc neașteptat pentru potențialul agresor;
- dacă sunteți convins că sunteți urmărit, alergați într-un loc bine iluminat ori îndreptați-vă spre locurile aglomerate (inclusiv magazine, instituții publice, firme, bănci, hoteluri, etc.), dacă urmăritorul manifestă insistență, atunci intrați în discuție cu cineva sub orice pretext, important este ca suspectul să aibă impresia că v-ați întâlnit cu un cunoscut;
- cereți ajutor la cei însărcinați cu securitatea în magazine, firme, bănci etc.;
- telefonați la poliție, dar numai de la aparatele lângă care se află și alte persoane sau rugați pe cineva să vă permită accesul la telefon (în magazin, la orice firmă, farmacie etc.);
- nu ezitați să vă folosiți telefonul mobil, asta ar putea să-i descurajeze pe infractori;
- străduiți-vă să produceți cât mai mult zgomot pentru a atrage atenția celor din jur, fluerăți din fluerul pe care îl aveți pregătit din timp, strigați „Incendiu!” (oamenii reacționează, de obicei, mai repede la acest apel), puteți să stricați și o fereastră (în asemenea cazuri nimic nu mai contează);

- ieșiți la drum, opriți orice maxitaxi, mai ales dacă în el se află lume, și urcați în el, rugându-l pe șofer să nu oprească la solicitarea urmărilor;
- dacă aveți timp, puteți urca iute într-un taxi;
- fiți atenți la intersecții, acolo pot fi agenți de circulație la care vă puteți adresa după ajutor;
- priviți spre carosabil: poate trece întâmplător un autovehicul al poliției;
- la urma urmei, puteți ieși în mijlocul străzii, atunci când ea este intens circulată, agitația și zgomotul (frînări bruște, strigăte, claxoane etc.) care va rezulta este în favoarea dvs.;
- dacă ați observat că sunteți urmărită de un automobil îl puteți evita întorcându-vă brusc și mergând în contrasens;
- evitați, pe cât e posibil, confruntarea directă cu criminalii, ei sunt considerabil mai versați în astfel de chestiuni, iar dacă sunt mai mulți numeric au, în mediu, o superioritate fizică proporțională;
- nu intrați în panică, păstrați-vă calmul și încercați să găsiți soluțiile salvatoare;
- rețineți înfățișarea urmărilor (forma feții, a nasului, urechilor, culoarea părului și a ochilor, constituția, vocea etc.), vestimentația lui și, în special, semnele distinctive (cicatrice, pete, proteze dentare, tatuaje etc.), numele sau porecla după care se adresează unul la altul, numerele autovehiculelor acestora etc., iar după ce ați scăpat de ei și sunteți în siguranță anunțați poliția despre incidentul produs și furnizați toată informația de care dispuneți.

Ce să faci dacă ai devenit victima unei infracțiuni în străinătate

O infracțiune rămîne o infracțiune indiferent de locul unde este comisă. Totuși, atunci cînd ea are loc în străinătate noi reacționăm, de obicei, mult mai neputincios. Faptul se explică prin aceea că în străinătate pentru noi totul este necunoscut și noi nu ne dăm bine seama cum trebuie să procedăm în țara respectivă. Pentru a depăși o asemenea derută, este bine să cunoaștem temeinic ce avem de făcut în caz de infracțiune în străinătate.

- mai întîi adresați-vă la organele de menținere a ordinii și liniștii publice a țării în care vă aflați. Aceste atribuții cad, de obicei, în sarcina poliției;
- pentru a ajunge la poliție, cereți ajutorul oricărui cetățean din apropiere, dacă nu cunoașteți limba țării gazdă, adresați-vă în engleză sau utilizați cuvîntul „police” care sună asemănător în multe limbi și pe care cel mai probabil îl cunosc majoritatea oamenilor;
- dacă nu știți unde se află poliția, ieșiți în stradă, în special la intersecții, unde se află, de regulă, reprezentanți ai ordinii publice;
- adresați-vă la șoferii de taxiuri, care știu multe despre ce și unde se află, ba chiar să vă ducă acolo;
- puteți să verificați și telefoanele publice unde sunt, în multe țări, cărți de telefon;
- la urma urmei, puteți să vă adresați la orice firmă (mai ale bănci, supermarket ori școli), acolo stau de pază polițiști sau agenți de pază;
- nu pregetați să cereți ajutorul oricărei instituții din acea țară, căci ele sunt obligate să vă servească;
- solicitați un traducător pentru a depune o mărturie la poliție;

- adresați-vă la ambasada ori consulatul Republicii Moldova în țara respectivă pentru a solicita ajutorul în astfel de cazuri. Funcționarii acestor instituții sunt obligați să vă acorde ajutorul necesar;
- dacă în țara respectivă nu există ambasadă sau consulat al Republicii Moldova, adresați-vă ambasadei sau consulatului României ori ale țărilor ex-sovietice, unde vă puteți adresa în limba română sau, respectiv, în limba rusă;
- după necesitate, puteți apela și la serviciile unui avocat local;
- pentru a evita asemenea dificultăți, învățați câteva expresii uzuale în limba țării în care vă adresați;
- înainte de a pleca în străinătate interesați-vă la Ministerul de Externe al Republicii Moldova, unde se află ambasada sau consulatul statului nostru în țara respectivă;
- când plecați în străinătate înarmați-vă neapărat cu un chid de conversație, o hartă și un carnet cu adrese utile;
- și nu uitați: fiecare țară dispune de un sistem de instituții publice care funcționează aproximativ la fel ca cele ale noastre. De aceea, gândiți-vă cum ați proceda la noi și procedați la fel și în străinătate, fiți siguri că nu veți da greș.

Ce să faci dacă un apropiat de-al tău a dispărut fără urmă

Contrar falsei opinii proprie majorității cetățenilor precum că cazurile de dispariție a unor persoane sunt relativ rare, ele sunt, în realitate, destul de numeroase. Dacă ați ajuns și dvs. în situația în care un apropiat a dispărut fără urmă, atunci vă recomandăm să întreprindeți următoarele acțiuni:

- păstrați-vă calmul și nu cădeți pradă emoțiilor, ele vă împiedică să analizați lucid faptul dispariției și să acționați corect, conform situații create;
- amintiți-vă care erau intențiile celui dispărut înainte de a se produce faptul, unde era și ce avea de făcut, cu cine a contactat în ultimul moment, precum și alte informații de acest fel: ele se pot dovedi a fi de o însemnătate decisivă pentru a da de urmele lui, de sine stătător sau cu concursul poliției;
- contactați telefonic rudele, prietenii și apropiații celui dispărut și verificați dacă nu se află în vizită la ele sau dacă posedă informații despre intențiile lui, cu cine a contactat, timpul exact când a plecat etc.;
- sunați la serviciul celui dispărut sau chiar face-ți o vizită acolo pentru a vă informa despre orice vă poate ajuta în căutarea celui dispărut;
- telefonați la spitalele din localitate, în special la Spitalul Clinic de Urgență, poate a avut loc un accident: rutier sau infracțional;
- dacă nu reușiți să dați în scurt timp, de sine stătător, de urma celui dispărut, apelați urgent la poliție pentru a iniția acțiuni polițienești de cercetare a cazului de dispariție a apropiatului dvs.;

- încercați să găsiți printre lucrurile celui dispărut (agendă, carnet de telefoane, diverse înscrisuri, date din calculator etc.) indicii utile în descoperirea acestuia;
- dacă cel dispărut este minor, încercați să contactați Centrul de plasament temporar a minorilor al M.A.I.;
- dacă persoana dispărută suferea de o boală psihică, fie și cu efecte temporare, sau manifesta astfel de semne, sunați la centrele medicale specializate în tratarea acestor boli;
- dacă persoana dispărută este în etate, puteți telefona la Centrul de triere a vagabonzilor și cerșetorilor, azilurile de bătrâni, din localitate și din țară;
- telefonați totuși și la Centrul de dezalcolizare;
- dacă persoana dispărută este de sex feminin și este pînă în 30 de ani, apelați la serviciile organizațiilor neguvernamentale care se ocupă de traficul de femei;
- încercați să stabiliți, prin intermediul serviciul de telefonie (inclusiv mobilă) dacă cel dispărut posedă abonament și care sunt ultimele apeluri efectuate, poate ele vă vor furniza indicii utile pentru orientarea acțiunilor de căutare;
- anunțați prin intermediul mass-media (ziare, posturi de radio și televiziune, în special cele cu priză la publicul larg) despre dispariție și comunicați semnalmentele exterioare sau alte amănunte folositoare;
- ați putea recurge și la difuzarea unor foi volante cu fotografia și semnalmentele celui dispărut;
- apelați, după caz, la serviciile detectivilor particulari, declanșînd o căutare paralelă a persoanei dispărute cu acțiunile întreprinse de poliție;
- nu vă pierdeți speranța în găsirea celui dispărut și continuați insistent să colaborați activ cu poliția, făcînd tot ce vă stă în puteri pentru a găsi-o, țineți cont de faptul că uneori este nevoie de timp, chiar îndelungat, pentru a reuși.

Telefoane și adrese utile

Poliție	902
Serviciul de informare	25-52-77
	22-11-54
Ofițer de serviciu al Poliției rutiere	27-25-01
Direcția de combatere a traficului ilicit de ființe umane	57-72-34
	57-72-16
Procuratură	
Procuratura generală	22-40-04
	22-69-63
Procuratura județului Chișinău	27-35-22
Procuratura municipală Chișinău	27-30-57
	27-02-27
Procuratura sect. Centru or. Chișinău	22-20-85
Procuratura sect. Rîșcani or. Chișinău	32-36-19
Procuratura sect. Botanica or. Chișinău	77-78-45
Procuratura sect. Buiucani or. Chișinău	24-80-76
Procuratura sect. Ciocana or. Chișinău	48-03-62
Procuratura județeană Cahul	2-77-08
Procuratura județeană Tighina	2-35-56
Procuratura județeană Lăpușna	2-29-90
Procuratura județeană Bălți	2-33-29
Procuratura județeană Soroca	2-29-90
Procuratura județeană Edineț	2-55-78
Procuratura județeană Orhei	2-02-23
U.T.A. Gagauz Yeri	2-25-61
Ministerul de Justiție	23-47-95
Salvare	903
Spitalul Clinic de Urgență	963, 24-79-86
Dispensarul Republican de Narcologie (str. Pruncu 8)	29-35-96
Policlinica Narcologică (str. Petru Rareș 32)	29-36-85

Pompieri	901
Dispeceratul serviciului de pompieri	22-05-88
Biroul lucrurilor pierdute	22-33-40
Servicii de asistență a victimelor violenței	
Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (Chișinău, str. Ion Creangă 1, bl. 2, bir. 12)	74-83-78
Asociația femeilor de carieră juridică (Chișinău, str. Romană 1)	54-65-69
Centrul de diagnosticare și reabilitare „Armonie” (Chișinău, str. Veronica Micle, 4A)	22-24-37
Centrul de educație fără violență și abuz (CEVA) (Chișinău, bd. Dacia, 5B, tel. „fierbinte”)	53-24-06
Centrul de criză pentru asistență și protecție a victimelor violenței în familie	75-79-58
Centrul de asistență și protecție a victimelor violenței (Bălți)	(8-231) 2-63-57
Asociația obștească „Clinica juridică” (Chișinău, str. Mateevici 60)	23-24-53
Societatea de planificare a familiei din Moldova (Chișinău, str. Armenească 47, of. 68, tel. „încredere”)	54-14-19
Centrul de asistență psihologică a familiei (Chișinău, str. 31 August 87)	22-01-19
Centrul național de studii și informare pentru problemele femeii (Chișinău, str. 31 August 137A)	24-13-93
Centrul de Reabilitare Psihologică „Armonie ”	25-43-34
Organizația „Salvați Copii ”	23-72-59
Centrul sănătății Femeii „Dalila” (asistență psihologică la tel.)	53-41-90
Societatea de Planificare a Familiei din Moldova (tel. de încredere pentru adolescenți)	54-14-19
Servicii de asistență a victimelor traficului de ființe umane	
Centrul pentru prevenirea traficului de ființe umane	
Centrul pentru prevenirea traficului de femei	27-54-62
Centrul „La Strada”	23-49-06

Centrul de plasament temporar a minorilor al M.A.I.	27-16-05
Centrul de triere a vagabonzilor și cerșetorilor (str. Maria Cibotari, 34)	22-35-14
Centrul de dezalcoolizare (str. Sfatul Țării, 59)	22-32-14
Direcția Pază de Stat a M.A.I.	22-99-82

Telefoanele și adresele Poliției

Comisariatul de Poliție sectorul Centru (str. Bulgară, nr.40)	27-01-84
<i>Sectorul de poliție nr.1</i> (str. 31 august, 105)	22-50-77
<i>Sectorul de poliție nr.2</i> (str. Hîncești, 62/A)	72-83-73
<i>Sectorul de poliție nr.3</i> (str. C. Negruzzi, 6)	27-12-57
<i>Sectorul de poliție nr.4</i> (str. Iu. Gagarin, 3)	27-05-56
<i>Sectorul de poliție nr.5</i> (str. C. Vîrnav, 1)	72-74-41
<i>Sectorul de poliție nr.6</i> (șos. Hîncești, 143, Gara sud-vest,)	73-75-33
<i>Sectorul de poliție nr.7</i> (str. V. Docuceaev, 4)	72-34-00
Comisariatul de Poliție sectorul Botanica (str. Cuza vodă, nr.9/3)	52-11-00
<i>Sectorul de poliție nr.1</i> (str. Independenței, 10/1)	77-69-55
<i>Sectorul de poliție nr.2</i> (str. Pandurilor, 62)	55-42-56
<i>Sectorul de poliție nr.3</i> (str. Muncești, 400)	76-17-66
<i>Sectorul de poliție nr.4</i> (bd. Dacia, 37)	55-00-83
<i>Sectorul de poliție nr.5</i> (Aeroport)	52-90-96
<i>Sectorul de poliție nr.6</i> (str. Cuza Vodă, 9/3)	76-46-67
<i>Sectorul de poliție nr.7</i> (str. Trandafirilor, 13/3)	55-80-79
<i>Sectorul de poliție nr.8</i> (bd. Traian, 23/1)	77-16-00

<i>Sectorul de poliție com. Sîngera</i>	41-31-21
Comisariatul de Poliție sectorul Buiucani (str. Calea Ieșilor, nr.12)	74-43-24
<i>Sectorul de poliție nr.1</i> (str. 31 august, 106)	24-71-01
<i>Sectorul de poliție nr.2</i> (str. Calea Ieșilor, 49)	71-70-44
<i>Sectorul de poliție nr.3</i> (str. Vasile Lupu, 4)	74-88-44
<i>Sectorul de poliție nr.4</i> (str. Ion Creangă, 82/1)	74-34-48
<i>Sectorul de poliție nr.5</i> (str. Nicolaie Costin, 55/1)	74-99-19
<i>Sectorul de poliție nr.6</i> (str. Alba Iulia, 202/4)	51-34-11
<i>Sectorul de poliție nr.7</i> (comuna Trușeni)	79-13-60
<i>Sectorul de poliție nr.8</i> (or. Vatra)	71-59-52
Comisariatul de Poliție sectorul Rîșcani (str. M. Costin, 7A)	44-61-00
<i>Sectorul de poliție nr.1</i> (str. Dimo, 29/7)	32-35-11
<i>Sectorul de poliție nr.2</i> (str. Alecu Russo, 8/2)	44-51-21
<i>Sectorul de poliție nr.3</i> (str. Andrei Doga, 1)	44-43-68
<i>Sectorul de poliție nr.4</i> (str. Florilor, 12/1)	44-13-85
<i>Sectorul de poliție nr.5</i> (str. Grădinarilor, 18)	46-89-35
<i>Sectorul de poliție nr.6</i> (str. Octavian Goga, 14)	27-30-71
<i>Sectorul de poliție nr.7</i> (bd. Renașterii, 11)	22-82-55
<i>Sectorul de poliție nr.8</i>	29-22-97

(str. Colina Puşkin, 17)	
<i>Sectorul de poliție nr.9</i>	45-02-12
(str. Socoleni, 11)	
<i>Sectorul de poliție nr.10</i>	43-85-75
(piața „Calea Basarabiei”)	
<i>Sectorul de poliție nr.11</i>	45-40-02
(or. Cricova)	
Comisariatul de Poliție sectorul Ciocana	47-70-20
(str. Maria Drăgan, 34)	
<i>Sectorul de poliție nr.1</i>	47-61-24
(str. Vadul lui Vodă, 72)	
<i>Sectorul de poliție nr.2</i>	34-03-35
(str. Ginta Latină, 11)	
<i>Sectorul de poliție nr.3</i>	48-97-26
(str. Mihai Sadoveanu, 21/2)	
<i>Sectorul de poliție nr.4</i>	48-25-50
(str. Igor Vieru, 19/1)	
<i>Sectorul de poliție nr.5</i>	33-99-76
(str. Petru Zadnipru, 15/3)	
<i>Sectorul de poliție nr.6</i>	47-51-91
(str. Vadul lui Vodă, 72)	
<i>Sectorul de poliție or. Vadul lui Vodă</i>	41-22-02
<i>Sectorul de poliție com. Colonița</i>	57-92-41
<i>Sectorul de poliție com. Tohatin</i>	38-72-35
<i>Sectorul de poliție com. Bubuieci</i>	41-68-02

Cuprins

Sfaturi generale

Ce să faci dacă ai devenit victima unei infracțiuni

Cum să eviți furturile din apartament

Cum să eviți furturile din casă

Cum să eviți furturile din vilă

Cum să eviți furtul autoturismului tău

Cum să eviți furtul de obiecte din autoturism

Cum să eviți furturile de buzunare

Cum să eviți escrocii

Cum să eviți a cădea victimă infracțiunilor stradale

Ce să faci când ești agresat

Ce să faci dacă copilul tău a ajuns sub influența
unor persoane dubioase

Cum să recunoști dacă copilul tău consumă droguri

Ce să faci dacă copilul tău consumă droguri

Cum să recunoști dacă fiica ta practică prostituția

Cum să eviți a cădea victimă unui viol

Ce să faci dacă ești victima violenței în familie

Cum să eviți a cădea victimă traficanților
de ființe umane

Ce să faci dacă tu sau apropiații tăi au fost traficați

Ce să faci dacă tu sau apropiații tăi sunt amenințați
de infractori

Ce să faci dacă ești urmărit de infractori

Ce să faci dacă ai devenit victima

unei infracțiuni în străinătate

Ce să faci dacă un apropiat de-al tău a
dispărut fără urmă

Telefoane și adrese utile

Telefoanele și adresele Poliției

Note

**Ce să faci dacă ai devenit victima unei
infracțiuni**

Cum să eviți furturile din apartament

**Cum să recunoști dacă copilul tău consumă
droguri**

**Cum să recunoști dacă fiica ta practică
prostituția**

Cum să eviți a cădea victimă unui viol

Cum să eviți furturile din buzunare

**Ce să faci dacă ești victima violenței în
familie**

Ce să faci când ești agresat

Cum să eviți furtul autoturismului tău

Ce să faci dacă ești amenințat de infractori